

ТАДБИРКОРЛИК ЛОЙИХАЛАРИНИ МОЛИЯЛАШТИРИШНИНГ АМАЛИЙ МЕХАНИЗМЛАРИ

Казаков Мансур Зарипович

*Рақамли иқтисодиёт ва агротехнологиялар
университети магистранти*

Аннотация: *тезисда тадбиркорлик лойиҳаларини молиялаштиришнинг амалий механизмлари таҳлил қилинган. Унда молиялаштириш манбалари, жумладан, банк кредитлари, давлат грантлари ва субсидиялари, хусусий сармоячилардан сармоя жалб қилиш, венчур капитал ва лизинг хизматлари каби усуллар кўриб чиқилган. Тадбиркорлик лойиҳаларини молиялаштиришдаги асосий босқичлар, шартлар белгилаш, маблағларни жалб қилиш ва лойиҳанинг мониторинги таҳлил қилинган.*

Калит сўзлар: *Тадбиркорлик, молиялаштириш механизмлари, банк кредитлари, давлат грантлари, хусусий сармоячилар, лизинг, молиялаштириш манбалари,*

Тадбиркорлик лойиҳалари ҳар қандай иқтисодий тизимда муҳим рол ўйнайди. Улар иш ўринларини яратиш, янги маҳсулот ва хизматларни ишлаб чиқариш, маҳаллий ва глобал бозорларда рақобатдошлигини оширишга катта таъсир кўрсатади. Шу билан бирга, тадбиркорлик лойиҳаларини молиялаштириш муҳим иқтисодий ва ижтимоий вазифаларни ҳал қилиш учун керак. Тадбиркорлик лойиҳаларининг молиялаштириш механизми тадбиркорларга зарур моддий ресурсларни тақдим этган ҳолда, уларнинг ривожланиши ва муваффақиятига кўмаклашади.

Тадбиркорлик лойиҳаларини молиялаштириш, айниқса, кичик ва ўрта бизнеслар учун муҳим аҳамиятга эга. Молиялаштириш механизмлари

лойиҳанинг амалиётга татбиқ этилишини таъминлаб, иш бошлаш ва ривожланиш учун зарур бўлган маблағларни йўналтиради. Бунинг натижасида, бизнес эгаларининг янги маҳсулотлар ва хизматлар ишлаб чиқиш имконияти ортиши ва иқтисодиётнинг турли секторларида ижобий таъсир кўрсатиши мумкин.

Тадбиркорлик лойиҳаларини молиялаштириш учун бир нечта манбалар мавжуд. Улар асосан давлат, хусусий сектор, банклар ва халқаро ташкилотлар томонидан таъминланади. Тадбиркорлар турли манбалардан молиявий ёрдам олишлари мумкин, лекин ҳар бир манбанинг ўзига хос шартлари ва талаблари бўлиши мумкин. Асосий молиялаштириш манбалари қуйидагилар:

- Банк кредитлари: Банклар тадбиркорлар учун маблағларни кредит тарзида тақдим этишади. Бу механизм бизнесга фоиз тўлаш асосида қарз беришни ўз ичига олади. Банкларнинг молиялаштириш учун қўйган талаблари, одатда, бизнеснинг молиявий ҳолатига ва келажакдаги фаолиятининг кўрсаткичларига боғлиқ.

- Давлат грантлари ва субсидиялари: Давлат кичик ва ўрта бизнесларни қўллаб-қувватлаш учун турли грантлар, субсидиялар ва бошқа молиявий ёрдамлар тақдим этади. Бу давлатнинг бизнесни ривожлантиришга бўлган сиёсатининг бир қисми бўлиб, бизнестаги барқарорликни таъминлайди.

- Таъсисчилари томонидан сармоялаштириш: Тадбиркорлар лойиҳаларини молиялаштиришнинг бошқа бир манбани ўзига сармоя киритиш ҳисобланади. Бу ҳолда, тадбиркорлар лойиҳани амалга ошириш учун талаб қилинган маблағни шахсан ўз маблағларидан йўналтирадilar. Бу усулда, тадбиркорнинг rischi юқори бўлиши мумкин, чунки даромадлар ва фойда аниқ бўлмайди.

- Хусусий сармоячилар: Хусусий сектордаги сармоячилар ва венчур капитал фондлари тадбиркорларга ўз лойиҳаларини амалга ошириш учун

маблағ ажратишади. Венчур капитал асосан технологик ва инноватив лойиҳаларга қўйилади.

– Ижара шартномалари ва лизинг: Бундан ташқари, тадбиркорлар маҳсулот ёки жиҳозларни ижарага олиш ва лизинг орқали ҳам молиялаштириш манбаларидан фойдаланишлари мумкин.

Тадбиркорлик лойиҳаларини молиялаштиришнинг амалий механизмлари амалга ошириш учун қуйидаги босқичларни қамраб олади:

1. Лойиҳанинг ишлаб чиқилиши: Лойиҳа тадбиркорлар томонидан ишлаб чиқилади, у маҳсулот ёки хизматни ишлаб чиқиш, молиялаштириш мақсади ва унинг рентабеллигини аниқлашиш керак. Лойиҳа ишлаб чиқаришда, режалар, прогнозлар ва эҳтимолий хатарларни ҳисобга олиш зарур.

2. Молиялаштириш манбасини танлаш: Лойиҳанинг молиялаштириш манбаси турини танлаш муҳим босқичдир. Бу ерда давлат грантлари, банк кредитлари, хусусий сармоялар ва бошқалар танланиши мумкин. Тадбиркор лойиҳанинг хусусан хатарларини ва келажақдаги даромадларини ҳисобга олиши керак.

3. Молиялаштириш шартларини белгиллаш: Ҳар бир манба билан шартлар белгилаш зарур. Масалан, кредит олиш учун фоиз ставкаси, амортизация муддати ва шартлар келишилган бўлиши керак. Грантлар ёки субсидиялар учун шартлар ва талаблар белгилаш керак.

4. Қарзлар ва сармоялар орқали маблағларни жалб қилиш: Тадбиркорлик лойиҳасини молиялаштириш учун ташаббус кўрсатиб, қарзлар ёки сармоялар орқали маблағлар жалб қилинади. Бу босқичда, лойиҳа молиявий манба билан боғлиқ барча шартларни амалга ошириш зарур.

5. Лойиҳа тадбиқи ва мониторинг: Лойиҳа амалга оширила бошланганда, унинг амалга ошириш жараёни ва натижалари доимий мониторинг қилинади. Давлат ва хусусий сектордан ёрдам олган

тадбиркорлар лойиҳанинг ишлаш самарадорлигини текшириб, зарурий ўзгартишлар киритишлари керак.

6. Тақсими ва тўловлар: Лойиҳага сармоя киритилганидан кейин, даромадлар ва фойда тақсимланиши белгиланади. Сармоячиларга даромадларни тақсимлаш ва бундан олдинги шартларни бажариш зарур.

Тадбиркорлик лойиҳаларини молиялаштиришдаги энг асосий муаммолар қуйидаги ҳодисаларга боғлиқ:

- Молиявий ресурслар етишмовчилиги: Тадбиркорлар кўпинча молиявий ёрдамга эҳтиёж сезади, аммо мавжуд ресурсларнинг камлиги лойиҳани амалга оширишда тўсқинлик қилади.
- Кредитлар учун юқори фоиз ставкалари: Банклар томонидан бериладиган кредитлар учун қўйилган юқори фоиз ставкалари кичик ва ўрта бизнесларнинг молиялаштириш имкониятларини чеклаши мумкин.
- Кредитлаш шартларининг қийинлиги: Банкиларнинг кредит беришга қўйган талаблари тадбиркорлар учун муаммо туғдириши мумкин, чунки улар кўпинча қийин шароитлар ва таваккалларни талаб этади.

Тадбиркорлик лойиҳаларини молиялаштириш, иқтисодиётнинг ривожланишида муҳим роль ўйнайди. Тадбиркорлар учун самарали молиялаштириш механизмларини ишлаб чиқиш ва амалга ошириш, уларнинг лойиҳаларини муваффақиятли амалга оширишда асосий омилдир. Молиялаштириш манбалари ва механизмларини тўғри танлаш, давлат, хусусий сектор ва халқаро молия муассасаларининг ҳамкорлигини мустаҳкамлаш кичик ва ўрта бизнесларнинг ривожланишини таъминлайди.